

Nehézségek a járási és községi könyvtárak kapcsolatában

A *Könyvtáros* júniusi számában *Ötvenyi László* cikket írt a Komáromi Járási Könyvtár módszertani munkájáról. Ezt szeretném a saját tapasztalataimmal kiegészíteni, illetőleg a cikkkel néhány vonatkozásban vitába szállni.

A cikk dicsérőleg említi a komáromi járás személyi adottságait, azt a körülményt, hogy a könyvtárosok többsége öt éve, vagy ennél is régebben dolgozik, valamint azt, hogy valamennyien alapfokú képzettséggel rendelkeznek, köztük a tanyai könyvtárosok is. A számszerű eredmények említésén kívül azonban nem mondja meg, hogy valójában mit jelent ez az előny a gyakorlati munkában, a járási könyvtár és a községi könyvtárak kapcsolatában, mit tud a járási könyvtár a községi könyvtárosaival elérni, tudnak-e és mennyit tudnak a községi könyvtárosok önállóan dolgozni, röviden: hogyan fest a községi könyvtárak szakszerű vezetésének problémája? Mert azon — mint *Ötvenyi László* hiszi — nem igen fordul meg semmi, hogy a járási könyvtár vesz-e fel jegyzőkönyvet minden egyes kiszállás alkalmával, vagy nem. A járási könyvtár módszertani munkájának nehézségei szerintem mélyebb okokból erednek.

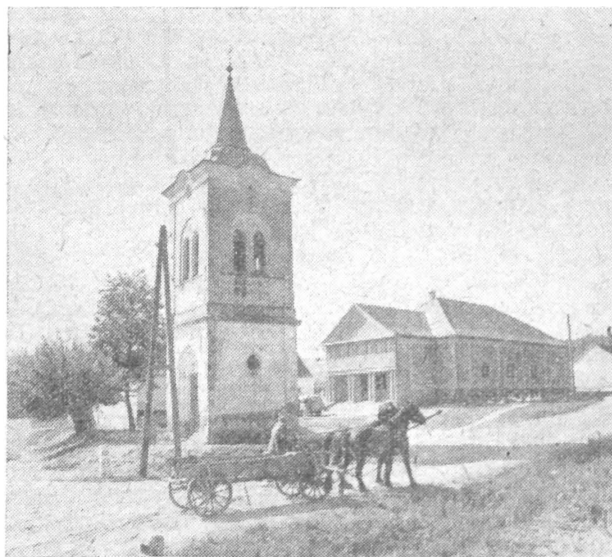
A hevesi járásban is kedvező a helyzet, ha a könyvtárosok alapfokú képzettségét

és szolgálati idejét vizsgáljuk. A 16 községi könyvtáros közül 14 rendelkezik alapfokú képzettséggel, s csak két új könyvtáros nem tudta azt még megszerezni. A szolgálati időt tekintve 10 könyvtáros öt évnél régebben vezeti a könyvtárat, köztük kettő tíz évnél is régebben, s csak öten vannak olyanok, akik újaknak tekinthetők. Kedvezőek a könyvtárak munkafeltételei is, mert a 16 közül egy főhivatású, nyolc könyvtáros pedig napi két órában végez könyvtári munkát. A napi két órában dolgozó könyvtárosokat arra köteleztük, hogy heti 3x2 órában kölcsönözzenek, a fennmaradó hat órát pedig adminisztrációra, könyvtárrendezésre fordítsák, s hogy általában a könyvtári munka egész területén fogjanak hozzá a könyvtári tevékenység színvonalának emeléséhez. Az ugyanis ma már nem elegendő, hogy a könyvtári munka csak az olvasók és kölcsönzések számának szakadatlan növelésében merüljön ki, s valami olyanfajta mennyiségi eredményeket produkáljon, mint tíz évvel ezelőtt.

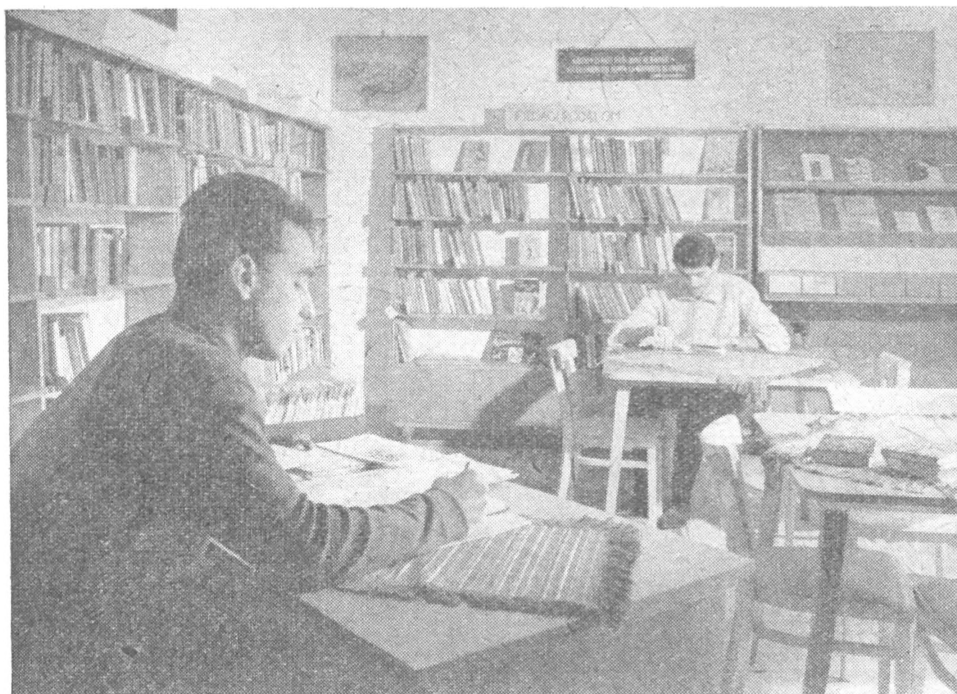
Ezért arra törekszünk, hogy általában mindenütt, de legalább a jól felszerelt és már számottevő állománnyal rendelkező könyvtárakban differenciáltabb legyen a könyvtári munka. Ez nagyjából a szabadpolcos kölcsönzési rendszer el-sajátítását, s ezzel együtt az olvasókkal

való árnyaltabb, céltudatosabb foglalkozást jelentti. Minőségi előrehaladást várunk az ilyen könyvtárak propagandájától, a helyi viszonyok ismeretén alapuló egyszerű és hasznos megoldásokat a népművelés egyéb ágai-val való együttműködésben, és elvárjuk az olyan alapvető munkák megkezdését és végzését is, mint a gyűjtőkörnek megfelelő tudatos állományfejlesztés, a betűrendes katalógus kiépítése és még néhány más munka.

Ezek után minden járási könyvtárigazgató számára természetes, hogy ilyen feladatok mellett nem lehet döcögés a szorosabb értelemben vett könyvtári ügyvitelben, tehát a könyvrendelésben, a leltározás-

Sántosi (Somogy m.) látkép a művelődési házzal

A Sántosi Községi Könyvtárban (MTI Foto — Bajkor József felvételei)

ban, a munkanapló és a kölcsönzési statisztika vezetésében, a csoportos leltár-könyv vezetésében, a könyvkvonásban, a kisebb felmérések, beszámolók elkészítésében stb. Nagyon sok időt fordítotunk és fordítunk arra, hogy az ilyen munkákat begyakoroltassuk, ezért a helyszínen közösen csinálunk minden olyan munkát, amely a könyvtárosnak új lehet. Éveleji értekezleteinken mindig végig megyünk a könyvtári tevékenységi ágakon, s évközben a könyvtári ügyvitel homályosabbnak vélt területeivel módszertani levélben külön is foglalkozunk. Ennek ellenére példákat tudnék idézni, hogy milyen elemi, sokszor hajmeresztő hibák fordulnak elő a legegyszerűbb adminisztrációs területen is, régen elintézettnek hitt, és nyilvánvalónak tűnő dolgokban.

Hogyan képzelhető, hogy az a könyvtáros, aki a szűk gyakorlatban is elemi hibákat vét, képes az árnyaltabb, és koncepciózusabb munkára, előre haladhat a szabadpolcos kölcsönzés munkafolyamataiban, megkísérli az ismeretterjesztő művek elemzésen alapuló forgalmazását, megvalósítja a céltudatos olvasószolgálatot, kialakítja a helyi adottságokon és igényeken alapuló könyvtárvezetést?

A könyvtári munka színvonalának általános emelésében ma már nem lehet

csak lelkesedésre, a különféle kampányok lendületére alapozni. Nem annyira sokat, mint inkább jót kell adni, s az alkotó tevékenységnek a könyvtári munka belső ismeretén kell alapulnia, elsősorban abból kell merítenie.

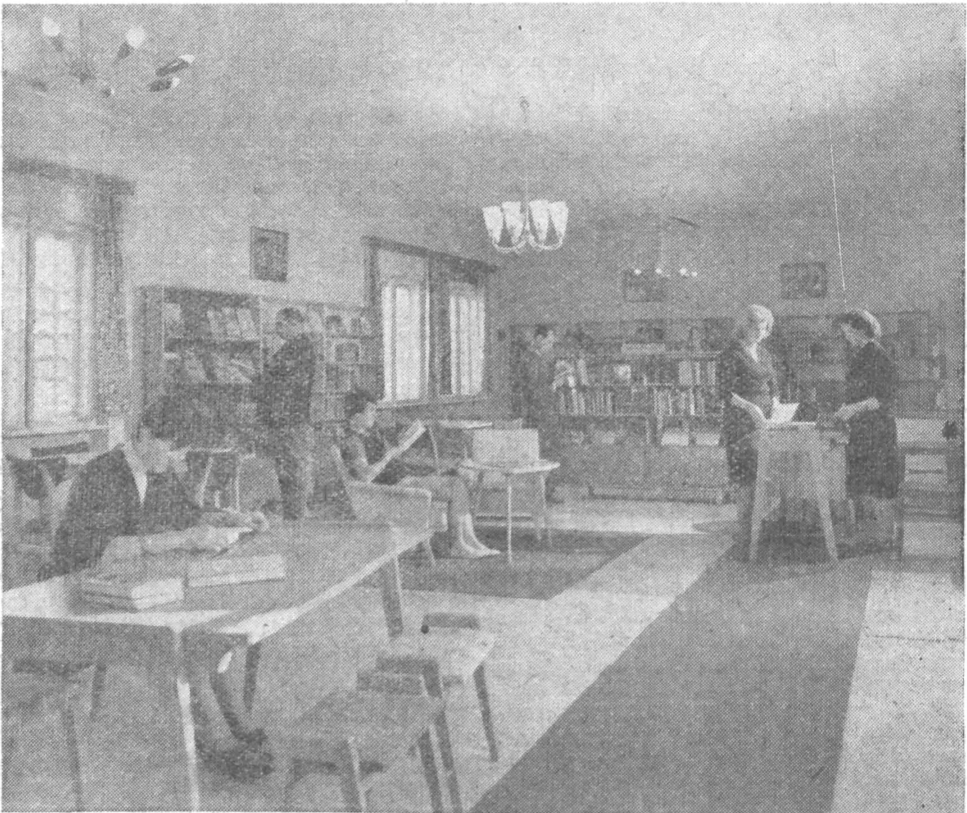
Úgy hiszem, hogy községi könyvtárosaink képzettsége, s ennek következtében munkája általában véve nem felel meg a könyvtárpolitika mai igényének, és a későbbiekben még kevésbé fog megfelelni. Arról van szó, hogy *könyvtáraink anyagi fejlődését nem követheti a tömeges képzés addig, amíg a községi könyvtárak élére főhivatású könyvtáros nem kerül.* Hasonló, de még rosszabb a helyzet a népművelés területén. Ma a népművelési tevékenységnek a községen belüli pangását általában abban látjuk — nem teljesen alaptalanul —, hogy nincs művelődési ház, előadóterem, szakköri helyiség. Amikor pedig megépül az impozáns és minden igényt kielégítő új művelődési ház, rövid idő alatt kiderül, hogy lényegében semmi sem változott, mert hiányzik a községi népművelési igényeket elemezni tudó, felkészült, programot adó és a munkák összefogására képes szakember. Az sem szorul bizonyításra, hogy a járási művelődési házak módszertani

munkája a járási könyvtárakéhoz viszonyítva kezdetleges, kevésbé szervezett és színvonalas.

A megyei könyvtárak által szervezett egyhetes tanfolyamok tapasztalatom szerint nem nyújtanak megfelelő képzést, mert különben nem fordulhatna elő, hogy az alapvető manuális könyvtári munkákban a járási könyvtár rendszeres közreműködése ellenére is hosszú évekig bizonytalanság legyen. A járási könyvtár módszertani munkájának nagy részét a könyvtári alpműveletek megszervezésére kell fordítani, mégsem tudunk tartós és általános eredményt elérni olyan munkák önálló végzésében, mint az egyszerű címleírás, a szakozás, a betűrendi jelek kikeresése, a raktári rend kialakítása stb.

A járási könyvtárnak évi egy, legfeljebb két nap áll rendelkezésére, hogy szakmai értekezletet, továbbképzést tart-

son, mert a pedagógus könyvtárosokat nem lehet elvonnani a tanítástól. De még az ilyen értekezletek sem foglalhatók le — az ugyancsak megbeszélendő sok gazdasági probléma miatt — egy egy témára. A kiszállás alkalmával látszólag sok minden elenőrizhető és megvilágítható, az időhiány és sok egyéb körülmény miatt azonban az ilyen instrukciók mindig az összefüggésekből kiragadottak, maradandó és mélyebb ismereteket nem nyújtanak. Inkább csak eligazítanak, hasznuk és jelentőségük praktikus jellegű, az esetek többségében a már elkövetett hibák korrigálására irányulnak, annak lehetősége nélkül, hogy valamely probléma alapos összegezésére, elméleti megvilágítására és megértésére kerülhessen sor. A tapasztalatok szerint annak az instruktornak, aki a továbbhaladás érdekében új elgondolásokat, életrevaló ötleteket visz magával, rendszerint meg kell állnia, és annak kijavításával kell foglalkoznia, ami

A 3500 kötetes Kéthelyi (Somogy m.) Községi Könyvtár, melynek alapterülete 90 m²
(MTI Foto — Bajkó József felv.)

A Zirci Járási Könyvtár szabadpolcos kölcsönzője

felett már sokszor napirendre tért. Úgy gondolom, hogy könyvtárosaink olyan mérvű képzését, amely szükséges volna, nem lehet megoldani a helyszíni tanácsadási formával, s ezen éppenséggel keveset segít a talált hibák jegyzőkönyvi rögzítése. Persze nagyon jó volna, ha mielőbb meglennének a feltételei annak a munkastílusnak, amelyben az ellenőrzés és a módszertani tanácsadás megfelelő helyre kerül a járási könyvtár és a községi könyvtárak kapcsolatában.

Az úgynevezett módszertani levelek és más kiadványok, amelyeket a megyei könyvtárak és a magasabb intézmények továbbítanak, igazában a járási könyvtárakig érnek el, s bár az itteni munkában hasznuk kétségtelen, az már kétséges, hogy a községi könyvtárakig jutva elérik-e a kívánt eredményt. A járási könyvtár és a községi könyvtárak kapcsolatában fontos láncszem a „Könyvtáros” mint szakmai folyóirat, mert ötleteket, bevált kezdeményezéseket közvetít a könyvtárosoknak. Módszertani haszna nagyobb volna, hatását azonban éppen az a körülmény korlátozza, hogy a községi könyvtárosok jelenlegi szakműveltsége alacsony, ezért a folyóirat problematikáját munkájuktól távolinak érzik. Ez alól persze lehetnek és vannak

is kivételek, de kétoldalú kapcsolat a folyóirat és községi könyvtárosok zöme között semmiképpen nincs.

Nézetem szerint tehát arról van szó, hogy a járási könyvtár módszertani munkáját korlátozza és meghatározza a községi könyvtárosok jelenlegi alacsony szakmai felkészültsége. Nincs meg náluk az a szakmai alap, amelyre a követelményeknek és az anyagi adottságoknak megfelelő magasabb szintű, árnyaltabb, önállóbb, a kezdeményezésen és a szükségletek felismerésén alapuló hatásosabb munkát építeni lehetne. Ebből egyenesen következik, hogy a járási könyvtár a munka menetét biztosíthatja ugyan, hálózatát előbbre is viszi, de a szükséges minőségi változást aligha tudja elérni.

A megoldás az lehetne, hogy valamilyen módon biztosítanánk a községi könyvtárosok szervezett képzését, mégpedig olyan több éves, egymásra épülő, átgondolt tematika alapján, amelyben mód nyílnék a középfokú képzést megközelítő, gyakorlatias, de elméletileg is megalapozott szakismeretek megszerzésére. Természetesen meg kell teremteni azokat a feltételeket is, amelyek birtokában az ilyen képzést kötelezővé lehet tenni.

Guba Béla